

Møte for lukkede dører, Stortinget 1. februar 1921

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 1. februar 1921 kl. 10.00.

Præsident: Lykke.

(Debatten om, hvorvidt møtet skulde holdes for lukkede døre, findes i Stortingstidende, side 37-40.)

Votering:

Præsidentens forslag - møtet sættes for lukkede døre - bifaldtes mot 7 stemmer.

Præsidenten: Præsidenten foreslaar dernæst, at regjeringens medlemmer, kontorchefen, funktionærer ved Stortingets kontor og referenter, som er ansat i Stortinget, gis adgang til møtet. Endvidere vil præsidenten foreslaa, at ekspeditionschefen i utenriksdepartementet faar adgang til møtet.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Utenriksminister Michelet: Den første meddelelse kunde visselig udmerket godt være git for aapne døre, og det er kun den tilfældighet, at dette møte er sat for lukkede døre, som gjør, at jeg gir den her. Den vedkommer Portugal. Der er intet egentlig nyt passert i Portugal siden sidst. Det er imidlertid kommet til utenriksdepartementets kundskap, at den portugisiske diplomat, som er knyttet til Norge, har latt sig offentlig interviewe, og i dette interview er fremkommet med endel uttalelser, som jeg tror det kunde ha sin interesse for Stortingets medlemmer at kjende. Vedkommende diplomat sier følgende: Portugal kunde naturligvis ikke akseptere folkeavstemningens basis for forhandlingerne. Den norske delegation reiste derfor sin vei uten at faktiske forhandlinger var blit paabegyndt. Da vi imidlertid ved syntaxloven vil ha at anvende en fordobling av vor toldtarif overfor Norge, saasart den opsagte traktat var traadt ut av funktion, blev de to utenriksministerier enig om et provisorium, som visselig istandbragtes i den hensigt at gi tid til nye forhandlinger paa basis av vore vines adgang til Norge. I denne provisoriske overenskomst er de to lande enig om ikke at anvende nogen differensialtarif paa hinandens produkter uten varsel. Han uttaler videre, at den nys avsluttede provisoriske avtale ikke bør betragtes som andet end et blot foreløbig arrangement. Han mener, at Portugal under de nuværende omstændigheter ikke kan fortsætte med alene at kjøpe varer av Norge i det øieblik Norge har forbudt indførsel av Portugals viktigste eksportartikel, som er portvin. Han fremholder, at Norge og Portugal snarest bør begynde forhandlinger angaaende ny traktat, hvorved de portugisiske eksportvarer erholder en bedre mottagelse ved indførsel til Norge end hittil. Til slutning sier han, at han tror, at den almindelige mening i Norge angaaende alkoholismen for fremtiden ikke vil bli saa uforsonlig likeoverfor vinlandene. Hvor han har det sidste fra, vet jeg ikke. Som sagt, denne meddelelse kunde likesaa godt været git for aapne

døre - den har staat offentlig paa tryk - det er kun den tilfældighet, at møtet her sættes for lukkede døre, som gjør, at jeg har tat den med her.

Saa er det Spanien. For Spaniens vedkommende er jo stillingen idag noksaa alvorlig. Vi har idag den 1ste februar, og paa torsdag, den 3dje februar, løper traktaterne ut. Vi har intet hørt fra Spanien; vi vet ikke, hvorledes vi forsaavidt staar. Jeg skal til bedømmelse av situationen referere, at i et fortrolig telegram av 4de november meddeler minister Wedel, at han og med ham den samlede delegation er av den mening, "at der skyndsomst, uavhengig av den endelige forbudslov, vedtages en lovordning, som definerer, hvad der er god egte vin og utestænger alt andet, og at man straks istedenfor de vintoldsatser, som nu er fastsat gjældende i det øieblik traktaterne med Frankrig og Spanien ophæves, vedtar en høiere minimalsats men ønsker av fiskale grunde en klækkelig maksimalsats, maksimalsatser m.v. for sydfrugter bør ogsaa forhøies" o.s.v. Han mener altsaa der, at vi skal forberede os paa en toldkrig og møte traktaternes utløp med meget kraftige foranstaltninger fra vor side. Dagen bakefter kom der et andet telegram fra Wedel, hvori han siger, at han har foreslaet den franske regjering en provisorisk ordning, som nogenlunde i sine store træk, kan man kanskje si, svarer til den, som er truffet med Portugal - en foreløbig avtale, sikrende begge lande gjensidig mestbegunstigelse. Det uttales uttrykkelig i hans utkast til note, at Norge forpligter sig særskilt til at vaake over, at de spanske vine altid i Norge skal nyde samme behandling som de franske eller andre vine, spesielt hvad angaar alkoholgraden av de vine, som er git adgang til Norge, samt den maate hvorpaa kommunerne benytter de rettigheter, som lovgivningen overdrager til dem med hensyn til salg og avsætning av vine o.s.v., at regjeringen forpligter sig til at anerkjende Spaniens certifikater for vinens egthet som bevis for egthet." Det utkast til note blev avgitt den 6te november. Spanien har altsaa hat næsten 3 maaneder til at gi svar. Noget svar er ikke kommet. Vi staar idag nogenlunde i samme stilling som vi stod dengang. Samtidig med at Wedel kommuniserte den note der, telegrafererte han til os: "Efterat jeg med utenriksministeren" - den spanske altsaa - "har hat nye samtaler og paany erholdt konseilpræsidentens intervention, har utenriksministeren idag erklæret sig villig til at indlede underhandlinger om en ordning efter 3dje februar og anmodet mig fremkomme med nyt forslag til ordning." - det er altsaa den, som jeg nu har refereret - "Han vil da velvillig overveie saadant forslag og begjære vedkommende myndigheters uttalelse og frembringe saken for ministerraadet og svare snarest mulig." - Det er nu 3 maaneder siden - "Skulde vi ikke kunne bli enige straks, var der jo 3 maaneders tid til at forsøke at opnaa saadan enighet, idet han helt ut i likhet med mig forstod det alvorlige i at avbryte forhandlingerne mellem de to lande." Saa fortsætter han: "I betragtning av den mere imøtekommende holdning skal jeg henstille, at den i mit telegram av igaar omhandlede lovordning og de sammesteds foreslaaede forhøielser av toldsatserne utstaar indtil videre." Den hurtige behandling

som der antydes har vi imidlertid som herrerne vet ikke seet noget til. De er ikke kommet saken synderlig nærmere. Det sidste telegram vi hadde fra Wedel lød saa: "Jeg har atter anmodet chargé d'affaire Madrid om at opsøke utenriksministeren, og møte var fastsat til konferance. Paa grund av paagaende vanskeligheter med ministerkriser har utenriksministeren bedt om utsættelse og lovet meddele senere, naar han kunde motta ham". Som sagt, traktaterne utløper paa torsdag. Hvis vi til den tid ikke faar noget svar fra Spanien, vil automatisk høiere toldsatter saavel i Spanien som hos os komme til anvendelse paa vedkommende landes eksportartikler. For Norges vedkommende tror jeg, jeg tør si, at regjeringens politik er den, at vi vil avpasse vor politik efter Spaniens. Vi vil med andre ord la de høiere toldsatter automatisk træ i kraft, medmindre vi fra Spanien faar svar paa denne note - det er dem, som er os svar skyldig - som stiller saken i et andet lys.

For Frankrigs vedkommende staar saken saa som herrerne vil erindre, at de franske delegerte fremla et utkast eller et forslag til forhandlingsgrundlag, som fra norsk side skulde kunne antages som forhandlingsgrundlag. Minister Wedel har da søkt at faa de franske til at fremlægge nyt forslag, en ny basis for forhandlinger, og utenriksdepartementet har hat forskjellige telegrammer og meddelelser fra ham, hvori han stadig mener, at nu skal jeg faa dem, nu skal jeg faa dem; men forskjellige omstændigheter: Juleferier, ministerkriser, de forhandlinger som foregaar i Paris o.s.v. har trukket saken ut. Det sidste brev, saavidt jeg kan se, jeg har faat fra minister Wedel, og som er dateret 6te januar, lyder saaledes: "Hr. Serruys" - det er en av forhandlingscheferne, en av sjælene i den franske forhandlingskommission - "har under en samtale med mig og Ræstad præciseret stillingen saaledes: Han har forelagt den norske opfatning av letvinsmonopolet for vedkommende kammerkommission og for regjeringen og selv forsøkt at gjøre gjældende at et saadant monopol ikke nødvendigvis vilde skade de franske interesser. Han hadde imidlertid overalt mødt avgjort motstand ut fra den betragtning at monopolet tiltrods for alle forsikringer vilde bli en ny hindring ved siden av den lokale bevilgningsret. De franske vininteresser som var opskræmt over markedets daarlige stilling og bl.a. hadde drevet igjennem forholdsregler overfor Spanien som voldte regjeringen store vanskeligheter hadde for tiden i saadanne handelspolitiske spørmaal en avgjørende stemme. Det vilde derfor ikke nytte at fremlægge for kamrene et traktatforslag som aksepterte letvinsmonopolet medmindre monopolet traadte istedenfor kommunernes autonomi og saaledes effektivt sikrede vineksporten til Norge.

Naar man i Norge (som vi gjentagende sterkt hadde fremholdt) ikke vilde høre tale om nogen innskränkning av det kommunale selvstyre i denne sak, kunde man fra fransk side kanskje gaa med paa at det nuværende norske system (uten monopol) blev opretholdt, forutsat at Frankrige fik garantier for, at der ikke vilde bli lagt yderligere hindringer i veien for letvinsimporten. Serruys fremhævede desuten med hensyn til de norske importforbud for andre varer end vin at det efter den

franske regjerings mening overhovedet var hensigtsløst og forkastelig at slutte handelstraktater som opretholdt de nuværende abnorme handelsforhold, og at det derfor ikke kunde bli spørsmål om traktat med Norge med mindre vi ialfald indrømmende Frankrige visse kontingenter f.eks. for silkevarer indenfor rammen av vore importforbud.

Vi har selvfølgelig paa vor side fremholdt at letvinsmonopol, som skulde træ istedenfor den kommunale bevilgningsret, var utelukket. Alle partier i Norge var enige om at man burde ha frihet til at indføre letvinsmonopol men ved siden av det kommunale selvstyre. Det var umulig - som Serruys hadde ønsket - ved henvendelse hjem at faa vore instruktioner forandret paa dette punkt.

Dersom underhandlerne skulde kunne komme videre maatte man fra fransk side fremsætte et rimelig formulert forslag til samlet avtale. Serruys stillet i utsigt at han vilde fremkomme med saadant forslag mandag førstkommende."

Og den sidste meddelelse vi har fra minister Wedel er et telegram merket "Fortrolig" som lyder saa: "Formanden i den franske traktatkommission har nu efter flere utsættelser anmodet om at faa noget længere tid til at utarbeide fransk proposition som følge av at dels ministerkriser har gjort, dels konferanser i det høieste raad gjør det umulig at faa tid til at arbeide med omhandlede proposition. Det er ubestridelig saa at der er ikke tilstrækkelig arbeidskraft for behandlingen av de utallige spørsmål som nu fremstiller sig til løsning i de internationale forhold. Dog skal jeg gjøre alt for saa snart raadskonferansen er over saavidt mulig at paaskynde vore saker. Det fremgaar av forskjellige private meddelelser at man hjemme taler om at traktatforhandlingerne trækker i langdrag. Jeg tør i den anledning bemerke at saa ingenlunde kan siges at være tilfælde. Naar en virkelig traktat skal istandbringes pleier dette oftest at kræve maaneders, ja aars arbeide. End mere vil dette være tilfælde naar en traktat, saaledes som den av os ønskede, skal omfatte muligheter som endnu ikke er bestemte og formede, og naar den anden part, in casu Frankrige, paa sin side endnu ikke turde ha fuld oversigt over den økonomi-politik de vil føre og konsekvensen av en mulig traktat med os baade i det gjensidige forhold og likeoverfor andre lande." Saa staar saken der. - Dette telegram er datert den 26de januar. Det væsentlige indhold av det er, at de anmoder om at faa noget længere tid til at utarbeide fransk proposition. Dette er de meddelelser som jeg gjerne vilde faa gi Stortinget.

Castberg: Jeg tillater mig at foreslaa, at de meddelelser, som utenriksministeren har git, offentliggjøres i det omfang som præsidentskapet efter konference med utenriksministeren maatte bestemme og at møtet herefter holdes for aapne døre.

Utenriksminister Michelet: Var det ikke da bedre at jeg i et møte for aapne døre gav de meddelelser som jeg fandt at maatte kunde gi offentlig?

Castberg: Naar utenriksministeren er villig dertil er det vistnok mere praktisk.

Præsidenten: Efter dette forstaar jeg det saa, at hr. Castberg ikke fastholder sit forslag?

Castberg: Ikke den del av forslaget som angaar offentliggjørelse av utenriksministerens meddelelser, men jeg fastholder at forhandlingerne nu herefter holdes for aapne døre.

Præsidenten: Præsidenten anser det lidet hensigtsmæssig at ha en debat om det nu, naar utenriksministeren stiller i utsigt at ville gi meddelelse for aapne døre. Var det ikke bedre at knytte debatten til de meddelelser som kommer fra utenriksministeren for aapne døre?

Castberg: Jeg forstod det saa at hvis dørene nu aapnes gir utenriksministeren sin meddelelse for aapne døre. Man kan si at det er lidt stridt for tingets medlemmer først at høre paa det for lukkede døre, og saa høre en variation derav for aapne døre; men det faar bli det samme, enten denne variation gives idag eller senere. Jeg skulde tro at det mest naturlige var, at man behandlet denne sak nu. Finder man at saken bør utsættes, saa kan det saa være; men hvis ikke det sker foreslaar jeg at dørene nu aapnes.

Præsidenten: Præsidenten anser det mest praktisk at det ved en senere leilighet blir git utenriksministeren anledning til i møte for aapne døre at gi meddelelse om traktatforhandlingerne, hvortil da den debat som hr. Castberg nu antyder kunde knyttes. Vi har idag et kart som ikke er beregnet paa at der skulde bli en længere debat i møtet for lukkede døre, saa præsidenten skulde henstille at hr. Castberg tok sit forslag tilbake og at man gik frem paa den av præsidenten antydede maate. Om det kan bli i denne uke, tør præsidenten ikke si, men ialfald snart.

Castberg: Særlig henset til det sidste tilsagn fra præsidenten, at det, om det ikke kan bli i denne uke, skal ske snarest derefter, skal jeg ikke inhærere mit forslag, idet jeg gaar ut fra, at præsidentens opfatning vil bli præsidentskapets opfatning - selvom den fungerende præsident ikke skulde fungere i den aller nærmeste fremtid. Men som min forutsætning for at jeg tar mit forslag tilbake er at saken kommer op paa den maate, utenriksministeren har tilkjendegit her, snarest mulig.

Præsidenten: Tiden for det næste møte vil for en del være avhengig av utenriksministeren, men fra præsidentens side skal der bli gjort al mulig fortgang.

Utenriksminister Michelet: Jeg staar til disposition naarsomhelst.

Hornsrud: Jeg vil stemme for præsidentens forslag, men jeg vil dog komme med en bemerkning. Saavidt jeg forstaar er en del av de meddelelser som er avgitt av utenriksministeren, tidligere meddelt utenrikskomiteen. Vi kommer da i den stilling at en meddelelse først blir gitt utenrikskomiteen, dernæst blir den gitt os i et hemmelig møte og saa skal den samme meddelelse gives i et offentlig møte. Jeg kan ikke negte for at det maa være en behandlingsmaate som er unødigt tungvint. Det vilde være riktig, naar man skal behandle saadanne spørsmål, at utenriksministeren da paa forhaand avgjorde, hvad han vil meddele offentligheten. Han bør ikke gaa til utenrikskomiteen med den slags meddelelser og heller ikke til Stortinget i hemmelig møte med den slags meddelelser, men med engang gi Stortinget og offentligheten besked og saa faar han holde tilbake det som han mener han ikke kan gi offentligheten besked om. Disse sidste meddelelser faar han gi Stortinget i et hemmelig møte.

Præsidenten: Præsidenten mener at det har været meget nyttig for tingets medlemmer at faa disse meddelelser indenfor lukkede døre. Det har været uforbeholdne meddelelser som sikkerlig tingets medlemmer sætter pris paa at faa, saa nogen tungvint fremgangsmaate kan præsidenten ikke erkjende at det er.

Utenriksminister Michelet: Jeg vil bare si, at jeg er enig med hr. Hornsrud i det, at den slags meddelelser helst bør gaa utenrikskomiteen forbi og direkte ind i Stortinget, og saaledes har været forholdt altid tidligere saavidt mig bekjendt. Det var saa at si en halv tilfældighet at det blev referert i utenrikskomiteen, nemlig den tilfældighet at vi hadde møte og det møte skulde utsættes, og for da at finde paa noget - hadde jeg nær sagt - at ha at tale om meddelte utenriksministeren disse ting, men det har ikke før været praksis at gjøre det.

Hornsrud: Jeg fastholder at dette er en tungvint arbeidsmaate. Præsidenten var kanskje ikke opmerksom paa at jeg sa - den slags meddelelser som tilslut havner i offentligheten kan det ikke være nødvendig og rigtig først at meddele i utenrikskomiteen og saa i et hemmelig møte og saa tilslut offentligheten. Jeg er selvfølgelig enig med præsidenten i at vi har hat interesse av at faa opplysninger, som utenriksministeren ikke vilde gi offentligheten - derom er vi altsaa ikke uenige. Men uenigheten mellem ham og mig bestaar deri, at jeg mener at de opplysninger som kan gis som offentlige, skal meddeles offentligheten direkte uten at passere de to forberedende instanser.

Castberg: Jeg kan ikke negte for at jeg maa gi hr. Hornsrud ret i at det er en tungvint fremgangsmaate. Mig forekommer det at det i slike spørsmål, hvor utenriksministeren gir meddelelser for lukkede døre, men hvor han tillike gir en række meddelelser som bør og kan gis for aapne døre, i slike spørsmål bør det som kan meddeles for aapne døre, meddeles

Stortinget, helst uten at ha været forebragt først i utenrikskomiteen og saa i møte for lukkede døre. Og har utenriksministeren noget at tilføie, som han mener ikke bør meddeles for aapne døre, faar han gi meddelelsen derom i møte for lukkede døre, og intet andet. Det blir ellers en dobbeltbehandling som ikke er meget praktisk.

Hornsrud: Det er netop slik jeg har ment det.

Præsidenten: Præsidenten vil foreslaa at intet av det som utenriksministeren har frembragt i dette møte, blir offentliggjort.

Castberg: Efter det som er forutsætningen nu, vil jeg stemme for præsidentens forslag. Men jeg vil henstille at det meddeles pressen baade hvad disse forhandlinger har gjældt, og at der i den nærmeste fremtid vil bli holdt aapne stortingsforhandlinger om disse spørsmåal. Jeg tror almenheten har krav paa at faa vite det.

Præsidenten: Præsidenten har intet at indvende mot det.

Votering:

Præsidentens forslag om at intet av utenriksministerens meddelelser offentliggjøres, bifaldtes enstemmig.

Præsidenten: Protokollen skal bli oplæst.

"Aar 1921 den 1ste februar holdt Stortinget møte for lukkede døre. Enst.: Regjeringens medlemmer, kontorchefen, funktionærer ved Stortingets kontor og referenter som er ansat i Stortinget, gis adgang til møte. Likesaa gis ekspeditionschefen i utenriksdepartementet adgang til møte.

Utenriksministeren ga en utførlig meddelelse om de førte traktatforhandlinger med Portugal, Spanien og Frankrik. Efter bemerkninger av flere repræsentanter og utenriksministeren besluttedes enstemmig at forhandlingerne ikke offentliggjøres. Oplæst og vedtat.
Møte hævet.

Ivar Lykke.

Anders Vassbotn."

Castberg: Jeg vil henstille om at det ikke skulde være rigtig at tilføie i protokollen, som det er uttalt av præsidenten, at det er forutsætningen at de spørsmåal som har været behandlet her, i den nærmeste fremtid kommer til behandling i møte for aapne døre. Jeg vil henstille til præsidenten at tilføie det.

Præsidenten: Der er ikke fattet nogen høitidelig beslutning om det, og den forutsætning anser jeg for unødvendig at protokollere; dette gjælder jo kun de forhandlinger vi har ført nu. Jeg vil henstille til hr. Castberg ikke at forlange tilføielsen protokollert, det har aldrig været praksis.

Castberg: Naar jeg undlater at fremsætte forslag om tilføielsen, er det i tillid til præsidenten, at naar han har

Møte for lukkede dører, Stortinget 1. februar 1921

git dette tilsagn, er det likesaagodt som om det stod i protokollen.

Præsidenten: Maatte hr. Castbergs tillid ikke bli skuffet.

Møtet hævet kl. 10.55.